

10. Дактарас проти Литви: рішення ЄСПЛ від 24.11.2000 р. [Електронний ресурс] // Верховна рада України // URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_005#top.
11. Луценко проти України: рішення ЄСПЛ від 19.11.2012 р. у заяві № 6492/11 [Електронний ресурс] // Верховна рада України // URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_852.
12. Подвезько проти України: рішення ЄСПЛ від 12.02.2015 р. у заяві № 74297/11 [Електронний ресурс] // Верховна рада України. – // URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a47#n2.
13. Фатуллаєв проти Азербайджану: рішення ЄСПЛ від 22.04.2010 р. у заяві № 40984/07 [Електронний ресурс] // URL : https://mmdc.ru/praktika_evropejskogo_suda/praktika_po_st10_evropejskoj_konvencii/europ_practice6/.
14. Шагін проти України: рішення ЄСПЛ від 10.12.2010 р. у заяві № 20437/05 [Електронний ресурс] // Верховна рада України // URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_612.

Ключові слова: презумпція невинуватості, права і свободи, кримінальне провадження, запобіжні заходи, тримання під вартою, покарання, практики ЄСПЛ.

Ключевые слова: презумпция невиновности, права и свободы, уголовное производство, меры пресечения, содержания под стражей, наказание, практика ЕСПЧ.

Key words: presumption of innocence, rights and freedoms, criminal proceedings, preventive measures, detention, punishment, ECtHR case-law.

ЗАВЕРТАЙЛО ІНГА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального процесу,
начальник відділу прокуратури Одеської області*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИДАЧІ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЙНИЙ АРЕШТ)

У сучасному світі зі збільшенням міграційних потоків між країнами правопорушникам нерідко вдається уникати кримінальної відповідальності та покарання, використовуючи можливість виїзду за кордон.

При встановленні таких осіб за кордоном та їх затриманні здійснюється процедура екстрадиції, яка за своїм змістом є комплексом процесуальних та організаційних заходів, що мають на меті забезпечення принципу невідворотності покарання, і є впливовим чинником протидії злочинності.

Екстрадиція не виходить за рамки кримінального судочинства, вона є одним із етапів кримінального процесу, кінцевим результатом якого є покарання особи за вчинений злочин [1].

Екстрадиція включає в себе офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території однієї держави, перевірку обставин, що

можуть перешкоджати видачі, а також прийняття рішення за запитом та фактичну передачу такої особи іншій державі, компетентні органи якої звернулись із запитом про видачу [2, с. 289].

Екстрадиційними заходами, які є самостійними процесуальними діями являються: затримання особи, яка вчинила злочини за межами України (ст. 582 КПК України); тимчасовий арешт (ст. 583 КПК України); екстрадиційний арешт (ст. 584 КПК України); екстрадиційну перевірку (ст. 587 КПК України); тимчасову видачу (ст. 579 КПК України).

Слід зазначити, що по суті, і тимчасовий арешт, і екстрадиційний арешт – це тримання під вартою. Відмінності полягають у моменті застосування (тимчасовий арешт може бути застосовано ще до надходження запиту від іноземної держави, а екстрадиційний – після), строках застосування (тимчасовий арешт – до 40 діб або інший строк, встановлений відповідним міжнародним договором; екстрадиційний арешт не може перевищувати 12 місяців), документах, що додаються до клопотання прокурора, який ініціює перед слідчим суддею розгляд питання про застосування примусу [3, с. 133].

Згідно Кримінального процесуального кодексу України екстрадиційним арештом є застосування запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою з метою забезпечення її видачі (екстрадиції).

Після надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи за дорученням або зверненням центрального органу України прокурор звертається з клопотанням про її екстрадиційний арешт до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою (ч. 1 ст. 584 КПК України) [4].

Разом із клопотанням на розгляд слідчого судді подаються:

- 1) копія запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), засвідчена центральним органом;

- 2) документи про громадянство особи;

- 3) наявні матеріали екстрадиційної перевірки (доручення центрального органу про проведення екстрадиційної перевірки, протокол затримання особи, її пояснення, клопотання та рішення слідчого судді про застосування до особи тимчасового арешту, наявні на даний час запити та відповіді компетентних органів України щодо з'ясування громадянства особи та наявності у неї статусу біженця, довідки щодо стану здоров'я, відомості щодо притягнення особи до кримінальної відповідальності в Україні тощо).

Після одержання клопотання слідчий суддя встановлює затриману особу, пропонує їй зробити заяву щодо ставлення до застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для забезпечення видачі особи (екстрадиційного арешту) та обставин, які містяться у клопотанні, перевіряє відповідність запиту про видачу та наявних матеріалів екстрадиційної перевірки положенням КПК України та міжнародного договору України, вислуховує думку прокурора, інших учасників і за результатами постановляє ухвали, визначені у ч. 7 ст. 584 КПК України.

З наведеного вбачається, що закон зобов'язує прокурора та слідчого суддю забезпечити участь особи у судовому засіданні при розгляді

клопотання про застосування до неї тимчасового та екстрадиційного арешту.

У свою чергу вважаємо, що положення ч. 1 ст. 584 КПК України щодо тримання особи під екстрадиційним арештом потребують доповнення, оскільки на практиці зазначена норма закону потягла досить суттєве навантаження на окремі прокуратури та суди регіонального рівня (за місцем тримання осіб під вартою – місце знаходження відповідної пенітенціарної установи), якими забезпечується екстрадиційний арешт та його продовження. Крім того, мають місце випадки, коли екстрадиційний арешт застосовується судом за місцем затримання особи без попереднього застосування тимчасового арешту (випадки затримання особи після отримання клопотання іноземної країни про видачу).

На нашу думку, положення ч. 1 ст. 584 КПК України доцільно доповнити після слів: «прокурор звертається з клопотанням про її екстрадиційний арешт до слідчого судді» словами: «... в межах територіальної юрисдикції якого особа була затримана (у разі попереднього отримання клопотання іноземної держави про видачу або у разі перебування під вартою у межах цього ж населеного пункту регіону) або перебуває під вартою (у разі затримання в межах інших населених пунктів регіону)».

При розгляді клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу. У випадку надходження до суду клопотань особи або її представників з цих питань прокурору на підставі ч. 8 ст. 584 КПК України слід висловлювати свою позицію щодо залишення їх без розгляду, а якщо суд прийняв клопотання до розгляду – залишати його без задоволення.

Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців. Цей строк повинен рахуватися з дня прийняття слідчим суддею рішення про застосування екстрадиційного арешту.

Прокурор у клопотанні про застосування екстрадиційного арешту до особи має обов'язково вказувати вищезазначене формулювання щодо строку його застосування і звертати увагу слідчого судді на необхідність саме такого формулювання у резолютивній частині відповідного рішення.

Формулювання у скороченому вигляді на зразок «до вирішення питання про видачу особи» може призвести до низки проблем, оскільки момент прийняття рішення за запитом і момент фактичної передачі розірвані у часі.

Крім того, на практиці місцеві суди встановлюють 2 місячний строк, що унеможливує у цей період провести екстрадиційну перевірку, прийняти рішення за її наслідками та забезпечити фактичну передачу до іноземної країни.

Тому пропонуємо дещо змінити формулювання редакції ч. 10 ст. 584 КПК України: «Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення

питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі на дванадцять місяців».

У межах цього строку слідчий суддя за місцем тримання особи під вартою за клопотанням прокурора не рідше одного разу на два місяці перевіряє наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення.

Початок двомісячного строку, протягом якого прокурор має внести клопотання, а слідчий суддя – розглянути його, слід відраховувати з дати останньої ухвали слідчого судді щодо перевірки наявності підстав для подальшого тримання особи під вартою.

У клопотанні необхідно наводити дані про хід і результати екстрадиційної перевірки, підстави подальшого тримання особи під вартою та клопотати про визнання слідчим суддею наявності підстав для подальшого тримання особи під вартою.

За скаргою особи, до якої застосовано екстрадиційний арешт, її захисника чи законного представника слідчий суддя за місцем тримання особи під вартою відповідно до ч. 12 ст. 584 КПК України не частіше одного разу на місяць перевіряє наявність підстав для звільнення особи з-під варти. Якщо протягом встановленого для прокурора двомісячного строку слідчий суддя за скаргою особи, її захисника чи законного представника перевірить наявність підстав для звільнення, у цьому разі строк для звернення прокурора з клопотанням слід відраховувати з дати такої останньої перевірки.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що незважаючи на те, що порядок і процедура застосування екстрадиційного арешту детально визначені у КПК України, правова регламентація такого запобіжного заходу потребує покращення. З урахуванням умов сьогодення має бути посилено прокурорський нагляд за додержанням законів застосування такого заходу та підвищення ефективності міжнародного співробітництва, у тому числі, для формування позитивного іміджу органів прокуратури України на міжнародній арені.

Список використаної літератури:

1. Удалова Л.Д. Прокурорський нагляд за екстрадицією особи: навч. посіб. / Л.Д. Удалова, В.І. Мотиль, О.М. Гумін. – К.: Скіф, 2012. – 144 с.
2. Севернюк О.О. Щодо екстрадиції у міжнародному праві / О.О. Севернюк // Вісник Одеської юридичної академії. – 2013. – С. 287–290.
3. Бойко І.І. Інститут екстрадиції: правове регулювання, допустимість застосування примусу, тенденції розвитку / І.І. Бойко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – № 44. – С. 131–135.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Ключові слова: прокурор, запобіжні заходи, екстрадиція, екстрадиційний арешт.

Ключевые слова: прокурор, меры пресечения, экстрадиция, экстрадиционный арест.

Key words: prosecutor, preventive measure, extradition, extradition.